

LA CONQUESTA DE MALLORCA A TRAVES DE LES CRONIQUEES (2)

EL GRAN ASSALT

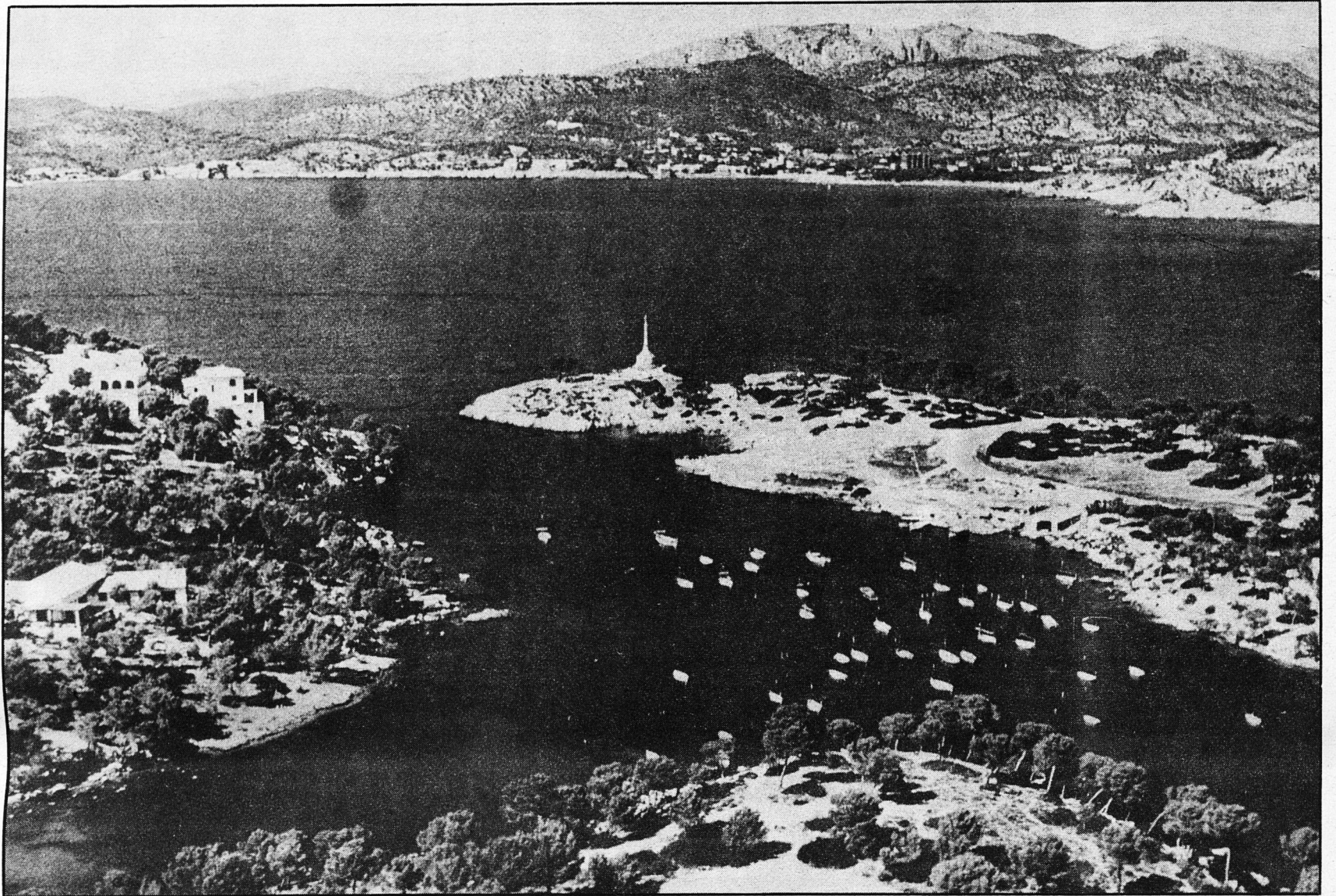
Després de moltes batalles i grans dificultats, però sempre sortint-ne victoriosos, l'exèrcit del Rei En Jaume ja era devora la ciutat de Mallorca (anomenada pels moros "Medina Mayurka").

Els sarraïns, malgrat els seus esforços, no van poder impedir que les murades fossin esbucades. Un bon tros, ja ho fou el dia de Sant Esteve. L'hora de l'assalt ja s'acostava; i els homes de la host havien jurat que no tornarien enrera. Però el rei ho vigilava tot i no es fiava de ningú. A la fi arribà el dia 31 de desembre de l'any 1.229. Aquest dia a trenc d'alba, després d'haver confessat i combregat com si anassin a la mort, l'exèrcit estava ordenat per a l'assalt.

TEXT ANTIC

E eixim tots denant la vila, en aquella plaça que era entre nós e ells. E açó era en tal hora que ja s'anava esclarent lo dia: e nos acostamos als hòmens de peu qui estaves denant los cavallers, e ab tant, fo vengut, lo Rei de Mallorques cavalcant en un cavall blanc, e ell havia nom Xech Abohehie, e cridà lo seus: "Roddo", que vpl tant dir com estar. E en aquells de peus dels cristians hac bé vint o trenta qui tenien los escuts abraçats e d'altres servents que hi havia mesclats ab ells, e de l'altra part estaven los sarraïns ab les adargues espases treites, e de la una e de l'altra part no es gosaven escometre, e quan entraren los cavallers ab los cavalls guarrits anaren-los ferir. E era tanta la multitud de la gent dels sarraïns, que els pararen les llances, e els cavalls dreçarense, per ço car no podien passar per la espessea de les llances si que hagren a fer la volta. E, en tant, feita la volta, tiraren-se atràs un poc, e anaren entrant los cavalls, tant que, quan hi hac bé de quaranta tro a cinquanta e els cavallers e el hòmens de peu que hi eren escudats eran tan propo dels sarraïns que ab les espases se cuidaven ferir los uns els altres, si que nengú gosava traure el braç per paor que d'altra part vingués espaa que els feria en la mà. E ab aitant los cavallers foren ja bé quaranta tro a cinquanta ab los cavalls armats, e endreçaren-se contra els sarraïns e cridaren tot a una vou:

—Ajuda-nos, sancta Maria, Mare del Nostre Senyor. E cridàvem: —Vergonya, cavallers. E anam-los ferir, e esvaim-los.



E quan los sarraïns de la vila viren que la ciutat s'en-vaia, eixiren-se'n entre hòmens e fombres ben trenta mil.lia per dues portes, per la porta del Berbelet e la porta del Portopí: e anaren-se'n a la muntanya. E era tant l'haver e el guany que els cavallers e els hòmens de peu veïen per la ciutat, que no havien cura d'aquells que es n'anaven. E el darrer sarri que d'aquells lloc se partí fo lo Rei de Mallorques.

TRANSCRIPCIO

I sortírem tots devant la vila, en aquella plaça que hi havia entre nosaltres i ells. I això succeïa en aquella hora en què el dia ja començava a clarejar i ens acostam als homes de peu que hi havia davant dels cavallers, i els diguerem:

Amb tant, hagué vingut el rei de Mallorca cavalcant un cavall blanc, i ell es deis Xesc Aboeie; i cridà als seus "Roddo", que vol dir: Atura-vos! I dels cristians dels de peu n'hi havia ben bé vint o trenta que tenien els escuts abraçats, i d'altres, dels servents, que estaven barretjats amb ells, i a l'altre cantó estaven els sarraïns amb les adargues; i els d'una banda i de l'altra havien tret les espases i no gosaven escometre's. I quan entraren els cavallers amb els cavalls guarrits, els anaren a ferir,

I tanta era la multitud de la gent dels sarraïns, que els pararen les llances, que hagueren de donar la volta. I mentrestant, donada la volta, recularen una mica, i els cavalls anaren entrant fins que n'hi hagué de quaranta fins a cinquanta. I els cavallers i els homes de peu amb escut que hi eren, estaven tan a propo dels sarraïns que quasi s'escometien els uns als altres amb les espases, de tal manera que ningú no gosava treure el braç, per por que de l'altra banda alguna espasa anàs a ferir-lo en la mà. I mentrestant els cavallers ja foren ben bé de quaranta fins a cinquanta, amb els cavalls armats, i cridaren tots a una veu:

—Ajud'ns, Santa Maria, Mare del Nostre Senyor. —I cridàrem: Vergonya, cavallers! —I anàrem a escometre'ls, i els ferem fugir.

I quan els sarraïns de la vila veïeren que la ciutat era envaïda, fugiren entre homes i dones, ben bé tranta mil, per dues portes, per la porta del Berbelet i per la porta de Portopí; i se n'anaren a la muntanya. I era tant l'haver i el guany que els cavallers i els homes de peu trobaven per la ciutat que no tenien esment d'aquells que se n'anaven. I el darrer sarrai que d'aquells lloc partí fou el rei de Mallorca.

L'acció en aquest fragment és molt viva i intensa,

sembla una novel·la d'aventures, o tal volta una pel·lícula d'acció.

Anem a descobrir els aspectes característics d'aquest darrer fragment del Gran Assalt. Aquesta vegada mitjançant uns elements nous. Pensem per exemple, en una pel·lícula d'aventures, on hi hagi molta d'acció. Sempre hi trobam uns personatges, un lloc, un temps, uns fets.

Ara analitzem el fragment i veurem com aquests elements que acabam d'anomenar també hi són.

En primer lloc: quins són els personatges? Hi ha uns personatges col·lectius: els cristians i els sarraïns. I uns personatges individuals: Lo Rei de Mallorca i lo Rei En Jaume (aquest darrer de manera implícita, ja que es tracta d'un tros autobiogràfic). Dins aquests personatges n'hi ha uns que són els protagonistes, i que actuen enfront d'uns altres que són els antagonistes. Els primers són els cristians, que juntament amb el rei En Jaume van a conquerir l'illa. Els segons són el moros amb el Rei de Mallorca que intenten defensar-se de l'atac de què són objecte. Hi ha, per tant, un conflicte, una lluita: l'enfrontament de dos exèrcits i que acabarà amb la victòria dels catalans i aragonesos.

El segon element és el lloc. En principi, no hi trobam un lloc determinat; pe-

rò pensem que aquest fragment és continuació d'aquell altre, que hem comentat abans, sobre el preparatiu del gran assalt. S'amb, per tant, que el lloc on succeeixen els fets d'aquest text era la plaça de la vila (La Ciutat de Mallorca), en el qual estan situats els dos exèrcits: el moro y el cristià.

A la darrera part del fragment, l'autor indica tres llocs distints on es desenvolupa l'acció: Les dues portes d'entrada a la ciutat (pensem que la ciutat estava amurallada): Berbelet i Portopí, i la muntanya.

El tercer element es el temps: els fets esdevenen molt aviat, i en un temps molt breu, que no dura, diríem més que un dematí. (Sabem que era el dematí, perquè al fragment anterior l'autor ja ens ha assenyalat el temps: "...tal hora que ja anava esclarent lo dia (a punt de sortida del sol).")

Finalment veïrem els fets: Aquests són en realitat molt fàcils d'endevinar. Dividim el text en tres apartats propis de toda narració.

A. INTRODUCCIO. Arriba el Rei de Mallorca i els exèrcits col·locats no gosen envair.

B. NUS (Part Central). Entren els cavalls i cavallers. Embull de llances, espases, escuts. Enfrontament dels dos exèrcits. I envaiment de ciutat per part dels cristians

que amb gran cridòria, invoquen el nom de Santa Maria.

C. DESENLLAÇ. Es la fuga dels moros cap a la muntanya. El Rei de Mallorca que és el darrer en fugir.

L'acció es molt moguda, i es caracteritza per l'abundància dels verbs, VENUT, CAVALCANT, CRIDA, ENTRAREN, ENDREGARENSE, etc.

POSSIBLES ACTIVITATS

1.— Visita cultural a la Ciutat de Mallorca, fent un recorregut per la murada i veient algunes de les principals portes d'entrada a ella.

2.— Fer alguns dibuixos o murals que representin el GRAN ASSALT.

3.— Fer un guió per incloure'l a la filmació d'una pel·lícula.

ALGUNES QUESTIONS

1. ¿En quin moment creus que el fragment arriba al seu punt culminant d'emoció i suspens?

2. ¿Quins són els personatges que més et criden l'atenció?

3. Fer l'argument del fragment des dels preparatius fins a la fuga dels moros a les muntanyes.

4. Inventar un text narratiu on s'hi reflexi perfectament cada un dels elements narratius que hem comen-

(Continúa en pàg. següent)

LA CONQUESTA DE MALLORCA A TRAVES DE LES CRONIKES (2)

(Ve de pàg. anterior)

tat: Conflicte, personatges (protagonistes i antagonistes) lloc, temps i fets que succeeixen.

Les tropes del Rei En Jaume ja havien aconseguit el seu objectiu primordial: LA CONQUESTA DE LA CIUTAT DE MALLORCA.

Però encara, les lluites, dificultats i malalties van anar succeint-se. El rei amb un petit grup de cavallers i almogavers va emprendre diverses operacions per retre els sarraïns que s'havien refugiat a les muntanyes.

Els principals nuclis de resistència foren a les muntanyes de la serra de Tramuntana i a les d'Artà, sobretot als castells d'Alaró, Pollença i Santueri.

Ícloem ara una rondalla, referida al Castell d'Alaró (recollida per Mossen Antoni Ma. Alcover).

DE COM EL REI EN JAUME VA PENDRE ES CASTELL D'ALARÓ

¿Quin mallorquí hi ha que no hagi vist mai, d'aprop o de lluny, ES CASTELL D'ALARÓ, aquest puig agullonat que guaita part-damunt ets altres coronat d'aquell penyalat soberg, altíssim, boirós, moradenc, sublim, con una torre colossal encastellada allà dalt per dominar Mallorca? Aquest penyalat se'n puja centenars de pams tallat a plom per tots es vents fora per sa banda de mestral, a on sa cresta terrosa que munta des puig veïnat, el tapa i s'estén per tot es tossal, reblert de pins, alzines i altra garriga, fent de peanya i catifa a la Mare de Déu del Refugi, que just a sa cuculla hi té un santuari venerable, on pugen es devot i ets amics de ses perspectives estupendes i des panorames sublims.

Idò aquest castell era des moros com vengué el rei En Jaume; i ja ho crec que els ho volgué prendre. ¡Bo estava ell per deixar-los-hi capllevar! Sobretot, ja els ha envestit amb so seu exèrcit per sa banda des camí que hi pugen, que no n'hi ha d'altre. Es moros, que sempre atalaiaven perquè massa se veien s'arruixada damunt, figurant-se que el s'havien de fer seu amb quatre grapes, ja son partits per avall a capturar-lo.

Es comptes els sortiren errats. Amb tot i dur tanta de fua, no el pogueren fer recular una passa; foren ells que varen haver de recular, perquè no hi podien estar persones nades davant el rei En Jaume i es seu cavall, si era per batallar.

A on les tengueren fort va esser allà on comencen es graons de s'es calona, a mitjan coster, d'un rost espantós. Idò per aquella empitada s'enfilava aquell cavall, i hi deixà ses potes senyalades, que encara ara s'hi coneixen i prou....

I aquell animalet per amunt i per amunt com un aucell; i el rei En Jaume, espasada ve i espasada va a dreta i a esquerra; i caps de moro a l'aire, i cossos xapats en creu, i sang per llarg que brufava aquelles penyes i s'herbei que s'hi congriava, que encara n'està clapat....

Si hi anau, i mirau arreu per devora aquelles potes senyades a sa penya, hi veureu un herbum, molt atepit, caplejat de vermell fosc.

Qualsevol alaroner vos dirà que allò és de sa sang des moros. Què me'n dirieu? Ell el rei En Jaume anà fent-se sempre per amunt i per amunt, i els cristians, ja ho crec, darrera ell; i es moros, es qui no eran bocins o no rodolaven rost avall malferrits i i clacigats des cristians, prengueren escalona, per amunt a tancar-se dins es castell. Però el rei En Jaume els anava tan aprop, que no els deixà tancar sa porta, i se n'hi entrà amb tots los seus.

Es pobres moros sols se pogueren escapar del rei En

Jaume tirant-se dalt-a-baix d'aquells penyalat.

Per no fer-se mal s'hi amollaren amb so cap dins una alfàbia.

Figurau-vos, en pegar abaix, que s'havien de fer moro i alfàbia.

Es bocí més gros no era com s'orella.

Aquesta llegenda, inclosa dins les nostres tradicions mallorquines, ens demostra l'esperit fantasiós i llegendari del que degué esser la conquesta de Mallorca.

Es va transmetre oralment, des de molt enrera, entre els araloners i fou recopilada per Mossen Antoni Ma. Alcover, el gran folklorista mallorquí: el mateix que féu l'aplec de les rondalles mallorquines que avui coneixem.

ACOMIADAMENT DEL REI EN JAUME

A finals de setembre de l'any 1230 el rei anomenà lloctinent seu a Mallorca En Bernat de Santa Eugènia i s'embarcà cap als seus Estats del continent, on el requieren negocis de govern.

La seva primera estada a MALLORCA havia durat un any.

En el parlament de despedida el rei parlà d'aquesta manera:

TEXT ANTIC

—Barons noshavem estat aquí catorze mesos, i que neguna saó no ens volguem partir de vosaltres; e ara és a la entrada d'hivern, e semblans que la terra no tem a ré, la mercè de Déu, e volem-nos- n'amar; car major consell vos podríem donar d'allà, que no fariem estant aquí ab vos: e d'enviar a vós companyes tals que les Illes se pusquen defendre, o de venir nostra persona, si mester vos serà; car creats en bona fe que no haurà saó del món de dia ni de nit, que la major partida del nostre pensament no sia de vosaltres. E, pus Déus nos ha feita tanta de gràcia que ens ha donat regne dins en mar, çó que anc rei d'Espanya no poc acabar, e que hajan nos aquí edificada església de nostra dona Sancta Maria, e tantes d'altres que n'hi haurà, que sapiats que us desempararé, ans per ma ajuda e per ma persona sovent e menut nos veurets e ens haurets.

E ploram nós; e ells preseren llur comiat. E, quan haguem estat una peça nós e ells que no podíem parlar per la dolor que havíem, dixem-los que ells lleixeríem per cap en Bernat de Sancta Eugènia, e que faessen per ell així com farien per nós,

e si res oíem de neguna part d'estol que sobre ell vingues, que nos hi acorreríem de nostra persona.

TRANSCRIPCIÓ

—Barons, nós havem estat aquí catorze mesos, de tal manera que en cap moment no ens volguem separar de vosaltres; i ara és a l'entrada d'hivern, i ens sembla que la terra no ha de temer res, per la mercè de Déu; i ens en volem anar, ja que una major ajuda vos podríem donar des d'allà que no estant aquí amb vosaltres, tant d'enviar-vos companyies suficients perquè l'illa es pugui defensar, com de venir nós en persona, si ho hau de mester. Ja que cregueu amb bona fe, que no hi haurà cap ocasió, del dia o de la nit, en la qual la part més gran del nostre pensament no estigui amb vosaltres. I ja que Déu ens ha fet tanta de gràcia que ens ha donat un regne dins la mar, cosa que mai no pogué aconseguir cap rei d'Espanya, i per tal que nós havem edificat aquí una església dedicada a Nostra Dona Santa Maria, i tantes d'altres com n'hi haurà, heu de saber que no us desempararé, sinó que per la meua ajuda o en persona, sovint i en cada moment ens veureu i ens tindreu entre vosaltres.

I ens posàrem a plorar, i ells s'acomiadaren. I quan haguérem estat una estona nós i ells, no podents parlar pam; però les tasques als altres regnes de la Península l'obligaven a marxar.

Quines parts hi distingim en el fragment?

1. El parlament de comiat.

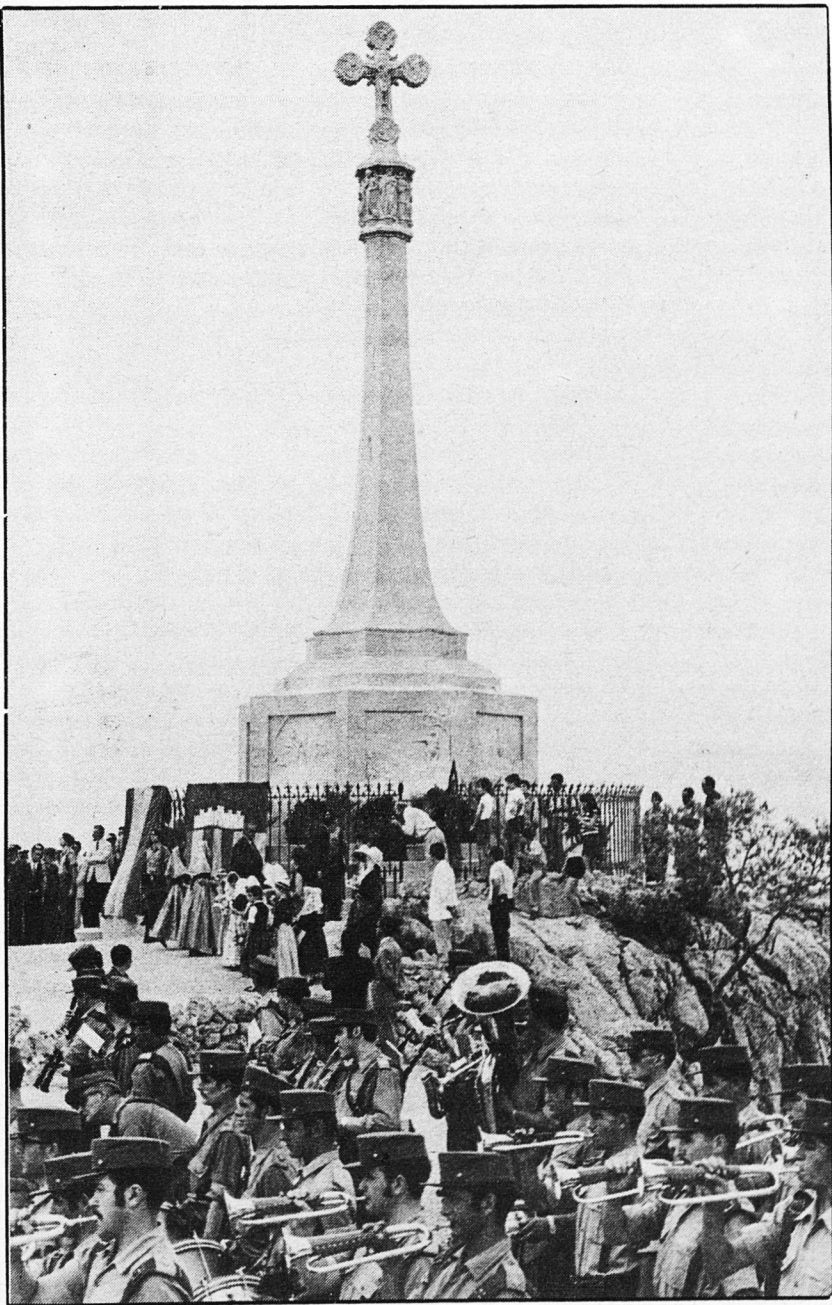
2. Les conseqüències del parlament: tristor i pena del rei i les seves gentes.

Dins la primera part hi ha un llenguatge pacífic. L'illa sembla estar en bones mans. El rei se sent satisfet i content. La seva gran il·lusió ha pel dolor que teníem, els diguérem que els deixàrem per cap En Berenguer de Santa Eugènia, i que fessin per ells així com farien per nós, i que, si cap nova ens arribava, per qual sevol camí, referent a què algun estol els hagués d'anar a escolmetre, tot seguit hi audiríem personalment.

Con veim, aquest fragment es un acomiadament. Els adéus solen esser tristos; i més encara després d'haver passat molts de perills i dificultats, tots plegats.

Els sentiments del rei es transparenten. La seva tristor en deixar Mallorca és evident. L'illa li agradava, l'havia guanyada pam a

(Continúa en pàg. següent)





LA CONQUESTA DE MALLORCA A TRAVES DE LES CRONIQUE (2)

(Ve de pàg. anterior)

estat complerta. Aquell **REGNE DINS LA MAR** que volia aconseguir ja és seu, i l'estimarà més que qualsevol altres dels seus Estats: serà com la nineta dels seus ulls.

Cap altre rei d'Espanya ha pogut conquerir un regne com el seu. Se sent orgullós.

L'esperit religiós que hi ha dins la Crònica torna a sorgir aquí, transparentat en expressions com: la mercè de Déu, l'església de Sancta Maria.

Les paraules finals del parlament són paraules de consol i d'ajuda en qualsevol moment.

Però, malgrat tot, el desenllaç no es fa esperar: a les darreres paraules el Rei esclata plorant. Es un moment culminant. L'emoció ha anat pujant per minuts i tot són plors i llàgrimes, en aquest instant.

Ningú pot parlar, sols els plors omplen la sala. Quins moments més emotius, més plens de força expressiva i realisme!

Aquest fragment ens dona a conèixer la gran humanitat del Rei. Ell mateix ens diu quins són els seus sentiments i la seva manera d'esser en el moment de comiat.

Si haguéssiu d'indicar l'argument d'aquest fragment com ho faríeu? Us

quedaria segurament, poc més o menys, d'aquesta manera: El rei degut als seus quefers als altres regnes s'acomiada de tothom. Sent l'alegria d'haver conquerit aquest regne. Però no pot amagar la tristor en haver de deixar els seus. Per això esclata plorant i tota la sala és un gran plor.

Si d'aquest argument anam reduint més el concepte que volem donar a entendre, trobarem d'aquesta manera el tema: Tristor i plors del Rei En Jaume i el seu poble en el moment de l'acomiament.

Questions

1. ¿Com jutjaries el comportament del Rei En Jaume en el moment de l'acomiament?

2. ¿Es sentia bé el Rei entre les seves gents? Raona la resposta.

3. ¿Recordes algún fet que t'hagi fet plorar, bé sigui un acomiament, o qualsevol altre motiu?

**EN AQUESTA DARRE-
RA PAGINA DE LA CON-
QUESTA DE MALLORCA** hi incloem un poema narratiu (fragmentat), que vol esser una mostra de les cançons de gesta prosificades que hi ha dins les cròniques.

E quan venc lo dissabte—
per nostres nobles enviam
e haguem—hi també—

del comits de les naus
d'aquells quie eren—
de major auctoritat

e estimaren que allí—
eran bon lloc d'arribar,
e que hi havia un pui—
e (era) prop de la mar

e fo així emprés —
que el diumenge
en aquell puig de Pantaleu —
anassen reposar.
E, sobre açò lo diumenge —
un sarraí (gitàs en mar) (1)
e havia nom Alí —
e venc a nos nedant,
e cont'ns nova de l'illa —
e del rei e de la ciutat.

e anaven traent les tarides —
del port gen e suau
El dels sarraïns sentiren-ho—
e es van arravatar,
e els nostres qui les trafen —
estegren-se de remar

e aquests anaven traent —
les tarides suau
e al cap d'una peça —
sarraïns van cridar
E vim que sentit érem —
ells cridàrem a nós cridam
E els sarraïns anaven-se'n —
per terra a peu e a cavall
E les dotze galeres —
cuitaren-se tant
que los nostros —
foren en terra abans

(1) A la crònica de Desclot

Aquesta recomposició
ens fa veure en realitat, com

devien esser les cançons de
gesta als Països Catalans.

Les cançons de gesta
estaven dividides en dos he-
mistiquis, és a dir cada un
dels versos es subdividia me-
diament una partició enmig
anomenada cesura. El vers
sencer tenia 14 síl·labes, i
cada un dels hemistiquis en
tenia 7.

E quan venc lo di-ssab-te/
1 2 3 4 5 6 7

1er hemistiqui
per nos-tres no-bles en-viam
1 2 3 4 5 6 7

2on hemistiqui

LEXIC.— Referent al
poema narratiu
GITAS EN MAR.— Es ti-
ràs a la mar

GENT E SUAUI.— A poc
a poc i en silència

**ESTEGREN-SE DE RE-
MAR.**— S'aturaren de remar
AL CAP D'UNA PEÇA.—
Al cap d'una estona

VIM.— Veiérem
GUIAREN-SE TANT.—
Feren tanta via

.....

**ALGUNS NOMS DE
LLOC** dels Fragments de la

Conquesta.

DRAGONERA.— Illota
en la costa ponentina de Ma-
llorca, davant el cap
Grosser, a una trentena de
quilòmetres de la ciutat.

PANTALEU.— Illa més
petita que la Dragonera i
més a prop de la costa.

LA PALOMERA.— Po-
blació, avui inexistent. No
sabem si era el Port de la
Mola.

SANTA PONÇA.— Cala,
al Sud de la Dragonera i del
port de la Mola, en terme
d'Andratx.

**COMENTARIS
A LA CRÒNICA
DE RAMON MUNTANER**

El rei Jaume I moria a
València el dia 6 de Juliol
de l'any 1276, tal i com ens
conta en Ramon Muntaner
a la seva Crònica. Fou en-
terrat al Monestir de Poblet.

La mort del rei Jaume I
va esser molt plorada per
tothom. El dol durà a la ciu-
tat quatre dies, i després
d'això un dels reis que ha-
vien acudit a l'enterrament
se n'anà a les seves terres.

Els pobladors de Mallor-
ca ordenaren: que tots els
anys el dia de Sant Silves-
tre i de Santa Coloma, data
en que fou presa Mallorca
pel rei En Jaume, es fes una
processó per tota la ciutat

duent la senyera del rei amb
les quatre barres

.....

Escollim, per començar,
un fragment sobre la coro-
nació de Pere d'Aragó i de
Jaume de Mallorca.

TEXT ANTIC (29)

Com lo dit senyor rei en
Jaume fo passat d'esta, vida,
lo dit senyor infant En Pere,
fill seu, e el dit senyor in-
fant En Jacme, així mateix
fill seu, se coronà cascún
rei: ço és a saber, que el
senyor infant En Pere anà
a Saragossa e aquí aplegà ses
corts e posaren-li la corona
del realme d'Aragó ab gran
solemnitat e ab gran alegre
e ab gran festa. E si us volia
dir los dons a les gràcies que
s'hi feeren llong seria de re-
contar.

E així mateix lo senyor
infant En Jacme anà a
Mallorca, e corona's rei de
Mallorca ab gran alegre e
gran festa que en feeren les
sues gents. E puis venc en
Rosselló e a Perpenyà, a
pres la garlanda de tres com-
tats, ço és a saber, de Rosse-
lló, de Cerdanya e de Con-
fleent. E llavors ell féu grans
corts, que hi foren gran res
de barons de Catalunya, e
d'Aragó, e de Guasconya e

(Continúa en pàg. següent)

LA CONQUESTA DE MALLORCA A TRAVES DE LES CRONIQUE (2)

(Ve de pàg. anterior)

de la Llegendoc. En aquella cort hac molts rics dons donats. E puis anàse'n a Montpestller. Així mateix pres e entrà en possessió de la senyoria de Montpestller e de la Baronia.

TRANSCRIPCIO

Quan el dit senyor rei En Jaume va passar a l'altra vida, el dit senyor infant En Pere, fill seu, i el dit senyor infant En Jaume, també fill seu, cada un es coronà rei: es a dir que el senyor infant En Pere anà a Saragossa i allí reuní les seves corts i li posaren la corona del reialme d'Aragó amb gran solemnitat i amb gran alegria i amb gran festa. I si vos volia dir els dons i les gràcies que s'hi feren, llarg seria de contar.

De la mateixa manera el senyor infant En Jaume anà a Mallorca, i es coronà rei de Mallorca, amb gran alegria i gran festa que en feren les seves gents. I després vingué el Rosselló i a Perpinyà, i prengué la diadema de tres comtats, és a saber, de Rosselló, de Cerdanya i de Conflent. I llevors ell feu gran corts, que hi foren gran nombre de barons de Catalunya i d'Aragó, i de Gasconya i de la Llegendoc. En aquells cort hi hagué molts rics dons donats. I després se n'anà a Montpeller. Així mateix entrà en possessió de la senyoria de Montpeller i de la baronia.

En aquest fragment ens conta Ramon Muntaner com es coronaren reis dels regnes d'Aragó i de Mallorca, els seus fills Pere i Jaume.

L'afecte que Ramon Muntaner sent pel rei En Pere és gran, d'ell n'exalta sempre la seva justícia i el respecte que cap a ell tenen les seves gents. També té en gran consideració el rei de Mallorca. Ambdós reis actuen sempre amb rectitud i veritat.

Si ens fixam en la forma en què Muntaner ens conta les dues coronacions, veurem que hi ha un gran paralelisme, o sigui una gran coincidència entre una i altra. Per exemple, quan parla de les solemnitats, de l'alegria i de les festes, ho repeteix tant a la primera com a la segona coronació i fins i tot amb les mateixes paraules.

Facem una comparança:

...El senyor infant En Pere anà a Saragossa.

...i amb gran alegria i amb gran festa.

...els dons i les gràcies que s'hi feren, llarg seria de contar.

...El senyor infant En Jaume anà a Mallorca.

...i amb gran alegria i gran festa.

...hi hagué molts rics dons donats

Tenim per tant una mostra de la repetició que es fa a cada una de les coronacions. El fet de repetir-ho és per donar-nos a entendre que els dos reis són tenguts, tant per ell com pel poble amb la mateixa consideració

En quant al rei Jaume II de Mallorca, hem d'assenyalar (ho veim al fragment) que li pertanyen tres comtats, el del Rosselló, de Cerdanya i de Conflent que formaven part del regne de Mallorca. (Actualment pertanyen a França).

Ramon Muntaner quan narra els fets, ens els conta en tercera persona. Però ell va ésser present en moltes d'ocasions en els successos que s'esdevingueren, i per tant els coneix a fons; i es per això que ens els conta amb tanta força expressiva i de manera tan viva.

Escoltem seguidament un altre fragment sobre l'Expedició a Menorca en la qual hi participà en Ramon Muntaner. Es, per tant, un dels fragments narrats amb més interès i vivesa.

TEXT ANTIC

Con lo senyor rei fo partit d'Alaró e tornat en sa

terra, ell se pensà que gran vergonya era de la casa d'Aragó que l'illa de Menorca tenguessen sarrains, e així que era bo que els ne gitàs, e que la conquerís, e que en llevàs d'afany son avoncle lo rei de Mallorca; e que més valia; quan que li retés l'illa de Mallorca, que li retés l'illa de Menorca poblada de crestians, que no faria que els sarrains hi haguessen lleixats. E així tramés son missatge al moixerif de Menorca que li pensàs despegar l'illa; en altra manera, que si no ho feia, que degués deber per cert que ell li tolria la persona, a ell e a tota la sua gent. E el moixerif de Menorca feu-li'n fred respost; e així lo senyos rei respós que, ab Déu, ell venjaria lo senyor rei son pare de la traició que li havia feta.

TRANSCRIPCIO

Quan el senyor rei sortí d'Alaró intornà a la seva terra, pensà que era una gran vergonya que tingués sin l'illa de Menorca al serrains, de manera que era bo que els en tragués i que la conquerís i que l'alliberàs d'aquest treball el seu oncle el rei de Mallorca; i que més valia que, quan li tornés l'illa de Menorca poblada de cristians i no hi hagués deixat els sarrains. Per això envià els seus missatges el mixerif de Menorca

dient-li que pensàs de desocupar l'illa, ja que d'altra manera, si no ho feia podia estar segur que ell el mataria a ell i a tota la seva gent.

El moixerif de Menorca li féu una freda resposta, i aleshores el senyor rei li contestà que amb l'ajuda de Déu ell venjaria el senyor rei, pare seu, de la traició que li havia fet.

Quan esdevingué l'expedició a Menorca, el rei Pere el Gran d'Aragó ja havia mort, i l'havia succeït en el reialme el seu fill Anfós, anomenat el Franc, i que per tant era nebot del rei Jaume II de Mallorca, germa de Pere el Gran d'Aragó.

En aquest fragment tenim els precedents de la conquesta de Menorca. En primer lloc, el propòsit del rei d'Aragó d'apoderar-se de Menorca, ha que ell considera que és millor que estigui en mans dels cristians que no dels sarrains.

El rei tot d'una posa fil a l'agulla per tal d'aconseguir el seu propòsit; però aquest no és tan fàcil d'aconseguir, ja que el moixerif de Menorca no claudica i espera que arribin les naus del rei per enfrontar-s'hi

L'estil que utilitza Ramon Muntaner és senzill, sense cap complicació en el llenguatge. Aquest va dirigit a un públic molt ample, capaç d'interessar-se pels fets que està cantant. Es perquè

ha presenciat molts d'aquests fets que ens ho pot contar tan directament de tu a tu.

Les naus, cavalls i cavallers, abans de la conquesta de Menorca es deturaren a l'illa de Mallorca. Així ens ho diu Ramon Muntaner:

E vengren a la ciutat de Mallorca, on foren quinze jorns abans de Nadal. E eixhivernà tan fortament, que jo ja més no voi tant forts hivern de nues e de pluges e de tant de glaç. Que us en diria? Que tan forts hivern era, que bastara que hom fos en la mar de la Tana; que galiots hi havia que de fred perderen los caps dels dits.

I vingueren a la ciutat de Mallorca, on hi foren quinze dies abans de Nadal. I féu un hivern tan cru, que jo maig no vaig veure semblant hivern de neus i de pluges i de tant de glaç. Que vos diria? Tan fort era l'hivern que semblava com si un fos al mar de la Tana (1); ja que hi havia galiots que, del fred, perderen el cap dels dits.

(1) Tana és una ciutat que hi ha a les costes del mar d'Asov.

La presència de Ramon Muntaner es fa notar. Ell hi era en els moments en què ens conta aquest relat; es

per això que ens diu: "jo mai no vaig veure semblant hivern".

Més avall estableix aquesta relació directa amb el lector: Que vos diria?. Sembla com si estàs parlant amb el seu interlocutor, amb el públic que era el seu entorn.

Es seva aquesta tendència a l'exageració, a les comparacions un poc fantàstiques, a fi de despertar més l'interès del seu auditori. Però a vegades la fantasia ajuda a captar més la realitat de les coses. Aquí, per exemple, quan ens diu que l'hivern era molt fort, i ens ho compara amb el mar de Tana, nosaltres captam de seguida la fredor d'aquel hivern. També ajuda a això l'enumeració de tots aquells factors climatològics que fan que l'hivern més cru: neus, pluges, glaç.

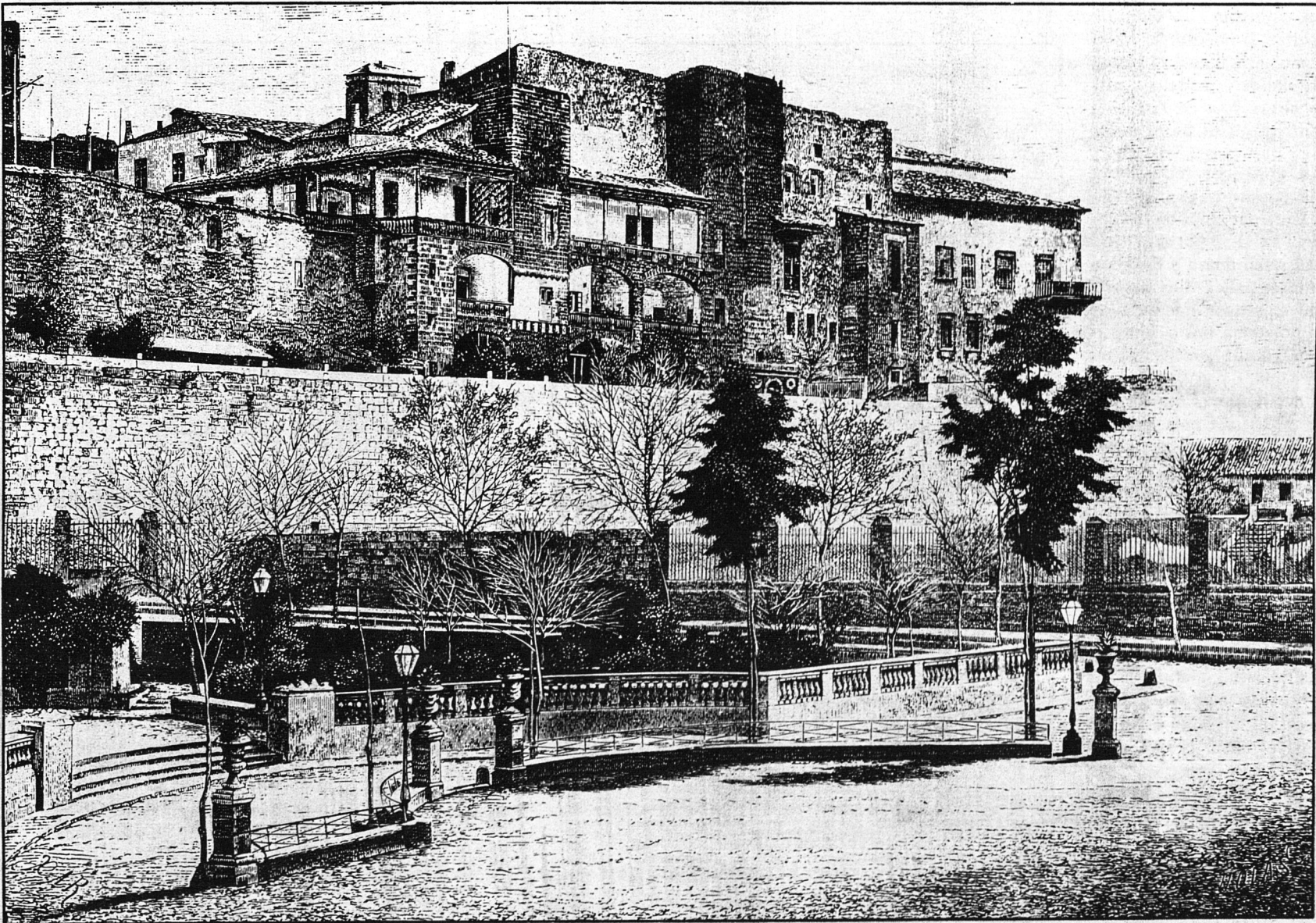
En aquesta narració descobrim no sols el fet de l'arribada de l'estol a la ciutat de Mallorca, sinó també el temps que feia, i la data.

ARRIBADA DE L'ESTOL DEL SR. REI A MENORCA

TEXT ANTIC

E entretant l'estol del senyor rei fo vengut; e com lo moixerif vee lo gran poder del senyor rei, ell li tramés sos missatges; e pregà-lo que fos de gràcia e de mercè

(Continúa en pàg. següent)



LA CONQUESTA DE MALLORCA A TRAVÉS DE LES CRÒNIQUES (2)

(Ve de pàg. anterior)

sua que ell, ab vint de sos parents qui ab ell eren, ab llurs vestedures a ab vianda estrò lla; e ell retriali lo castell de Maó e la vila de Ciutadella. E lo senyor rei, per ço que tota la illa pogués haver sens tot embarg, atorga-li-ho; e així lo moixerif reté-li lo castell, e la vila de Ciutadella e tots los altres llocs de la illa, e li donà tot quant tresor havia. E lo senyor rei lliurà-li una nau que noliejà, de genoveses, qui era venguda al port de Maó per fortuna, que anava en Eivissa carregar de sal; e dins aquella nau lo senyor rei féu metre lo moixerif estrò ab cent persones, entre homés, fembres e infants e pagà la nau, e los feu metre molta vianda. E partiren-se del port en tan punt que la nau aquella acolli fortuna a rompé en Barbaria, que anc no s'escapà persona.

TRANSCRIPCIO

I entretant e l'estol del senyor rei havia arribat; i, quan el moixerif veié el gran poder del senyor rei, li trameté els seus missatgers, i li pregà que per la seva gràcia i mercè permetés que ell, amb vint del seus parents que amb ell eren, amb llurs mullers i llurs infants, els deixàs anar a Barbaria, solament amb llurs vestidures i amb vianda fins allí; i que ell li retrià el castell de Maó i la vila de Ciutadella. I el senyor rei per tal de poder tenir tota l'illa sense dificultat, li ho otorgà; i així el moixerif li reté el castell i la vila de Ciutadella, i tots els altres llocs de l'illa, i li donà tot quant tresor tenia.

I el senyor rei li lliurà una nau genoveva que noliejà i que per culpa de la tempesta havia vingut al port de Maó quan anava a Eivissa a carregar sal. I dins aquella nau el senyor rei féu ficar el moixerif i fins a cent persones, entre homens i dones i infants, i pagà la nau i els hi féu posar molta vianda. I partiren del port amb tan mala fortuna que els prengué un temporal i els destrossà a les costes de Barbaria, sense ningú n'escapàs.

La superioritat de l'exèrcit del rei d'Aragó es fa de tal manera patent, que el moixerif de Menorca no té més remei que suplicar-li que el deixi marxar. Ell ja no pensa amb les possessions, ni terres, ni bens; tan sols vol salvar la seva vida i la dels seus parents, duent-se'n el més indispensable per pasar el camí: roba i menjar, res més.

Els pactes queden fets d'aquesta manera: el moixerif es rendeix i li dona tots

els seus tresors i tots els llocs que posseïa dins l'illa, sobretot el castell i la vila de Ciutadella. El rei d'Aragó, per la seva banda, li presta una nau per poder-se'n anar. Si anam a jutjar aquesta acció, sembla que Ramón Muntaner ens vol fer veure un acte humanitari del rei d'Aragó; altres reis no ho haguessin fet, per ventura. Però també és ver que el que fa el rei en aquesta ocasió es per conveniències seves, ja que ho fa per poder apoderar-se més aviat de l'illa.

El fet de conquerir un lloc, fos una illa o qualsevol altre terra, a l'època medieval, era una simple acció de poder. L'exèrcit que més podia quanyava aquell terreny. En realitat era l'ambició de poder la que feia conquerir terres i més terres. Si primer havien estat els romans, després els moros; ara els tocava el torn als cristians. Tant uns com els altres hi anaven amb una bandera i amb una religió. Però la qüestió de fons era sempre el poder. Uns guanyaven els altres perdien, i així, successivament.

Quan un historiador ens conta un fet que ha conegut, i més encara si l'ha presenciada i hi ha pres part, sempre es mostrarà partidari d'un bàndol. I això és el que li passa a Ramón Muntaner. Pensem que ell formava part de l'exèrcit del rei d'Aragó.

Amb aquest darrer text acabam els comentaris a la

Crònica de Ramón Muntaner. I ara convé respondre a una sèrie de preguntes sobre la manera com escriu la seva crònica i quines són les seves característiques.

QUESTIONS:

1. ¿Quin és el llenguatge que emprà R. Muntaner a la seva crònica?

2. ¿Tractava directament amb el poble, quan narrava la seva crònica?

3. ¿Quina diferència hi trobes entre aquesta crònica i la de Jaume I o Bernat Deslot?

4. ¿Creus que Muntaner conta la seva crònica des d'un punt de vista molt personal?

5. Sol emprà exageracions i fantasia? Posen algun exemple

ACTIVITATS:

Intenta contar un fet en el qual hi hagin pres part, intentant narrar-ho de la manera més imparcial possible.

Cerca a qualche biblioteca la Crònica de Ramón Muntaner, i mira de comentar-ne un fragment.

Pots fer també uns dibuixos representatius d'algun passatge que t'hagi agradat molt.

LEXIC:

MOIXERIF.— Oficial moro encarregat de recaudar els impostos.

RETRE UN LLOC.— Entregar un lloc (vèncer).

BARBARIA.— Eren les terres d'on provenien els

moros.

Entram ja dins la darrera de les Quatre Grans Cròniques. Es aquesta que anam a comentar la que fou escrita per Pere el Cerimoniós.

Els fragments que comentarem pertanyen al Tercer Capítol de la Crònica. Es el més extens de la seva obra; i en ell el mateix rei Pere ens conta les tensions i els processos haguts contra el rei de Mallorca Jaume III, per tal d'usurpar-li el seu regne.

Pere el Cerimoniós era un rei astut i calculador. Jaume III era més bé ingenu. Aquesta disparitat de caràcters provocà una forta antipatia entre ambdós.

Dues anècdotes ens posen de manifest les greus tensions i lluites entre els dos reis:

Jaume de Mallorca va haver d'anar a Barcelona a retre homenatge a Pere i aquest el va obligar a romandre dret una bona part de la cerimònia davant els nobles i el poble.

En una altra ocasió els dos reis varen anar a Avinyó per retre homenatge al Papa; i quan desfilaven pels carrers, havent observat el Cerimoniós que el cavall del rei En Jaume contrapassava un poc el seu, ho va interpretar amb malícia i per fues vegades intentà ferir am l'espasa al rei de Mallorca. La gent que hi havia devora va quedar molt sorpresa.

Pere el Cerimoniós, deci-

dit a apoderar-se dels estats de Jaume, inicià un procés contra ell. L'acusà d'una sèrie de delits i li declarà la guerra.

VEIEM

EL COMENÇAMENT D'AQUEST TERCER CAPÍTOL:

TEXT ANTIC

En aquest terç capítol és declarat en qual manera lo rei de Mallorques, qui era vassall e hom nostre lige, tractà e s'esforcà en denegar la senyoria alodial e laleltat de què ens era tengut per lo regne de Mallorques e comdats e terres que tenia per nos en feu nostre. Per la qual raó nos proceim contra ell, e lo dit regne, comdats e terres confiscam, e aplicam les a la nostra corona reial d'Aragó. E, per tal que pus complidament sia vista la raó per la qual nos proceim a confiscació dels regnes, comdats o terres dessus dits, declaram ací los afers, del dit reialme de Mallorques en quina manera fon donat per lo rei en Jacme, tresavi nostre, en les obres que els reis de Mallorques passats feeren tro al temps de la confiscació dessus dita.

TRANSCRIPCIO

En aquest tercer capítol és declarat de quina manera el rei de Mallorca, que era vassall i home nostre, tracta i s'esforcà en denegar la

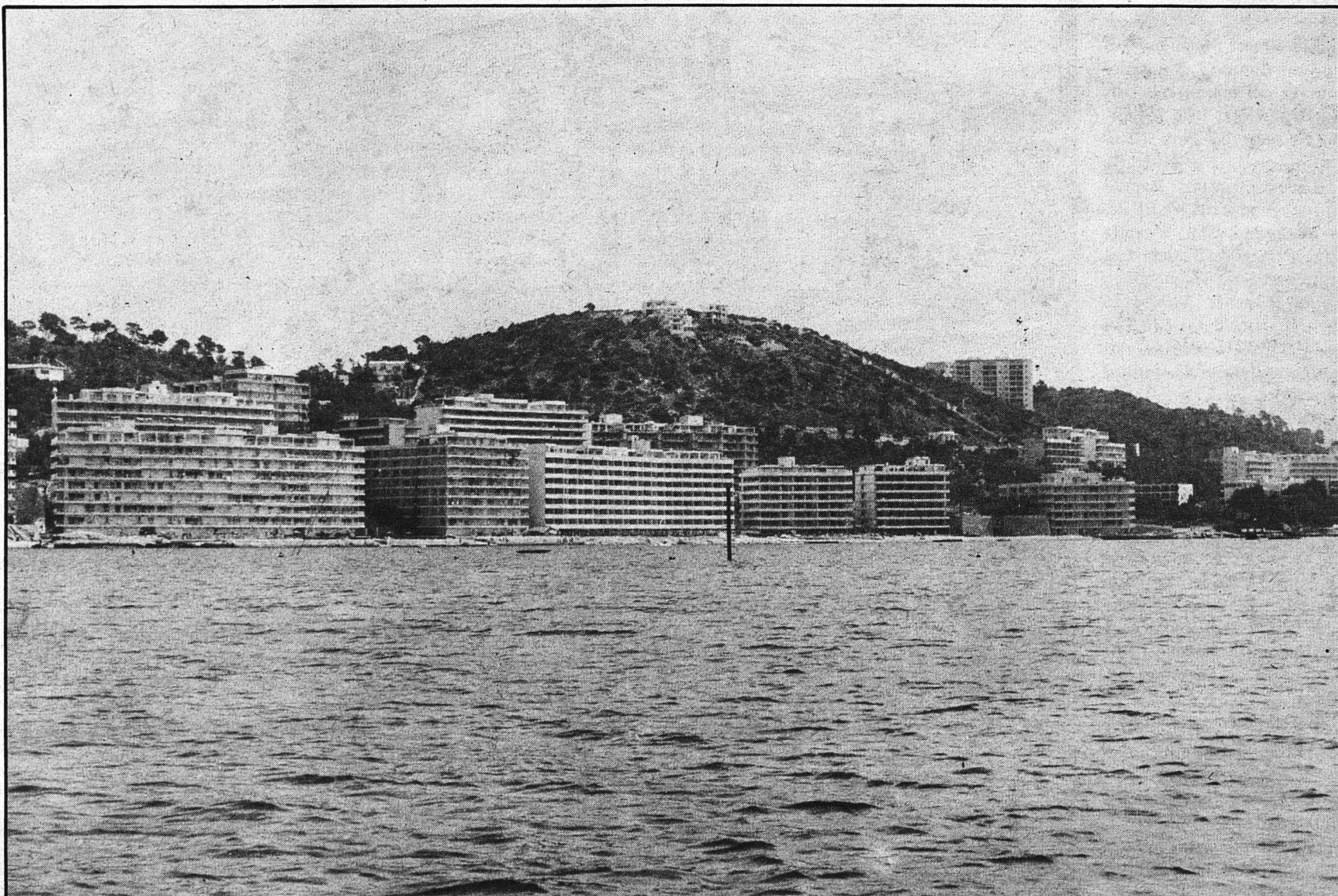
senyoria patrimonial i la fidelitat de què ens era tengut pel regne de Mallorca i comdats i terres que tenia per nós en feu nostre. Per aquesta raó nós procedim contra ell i el dit regne comdats i terres confiscam, i els aplicam a la nostra corona reial d'Aragó. I, per tal que més complidament sia la vista la raó per la qual nós procedim a la confiscació dels regnes, comdats i terres, abans dites, declaram aquí els afers, del dit reialme de Mallorca, de quina manera fou donat pel rei En Jaume, repadrí nostre, i les obres que els reis de Mallorca passats feren fins al temps de la confiscació abans dita.

El llenguatge que observam en aquest fragment és molt distint, com podem veure, del de les altres cròniques. Aquesta introducció és una declaració on el rei exposa les raons per les quals es decideix a confiscar els bens i terres de Jaume de Mallorca.

Segons Pere el Cerimoniós les terres i comdats de Mallorca eren feus seus, o sigui que havien de tributar honor i lleialtat al rei d'Aragó.

Jaume III es va negar a això, i per aquest motiu, el Cerimoniós declarà la guerra i s'apoderà de Mallorca.

L'arribada de l'estol fou també com a la crònica de (Continúa en pàg. següent)



LA CONQUESTA DE MALLORCA A TRAVÉS DE LES CRÒNIQUES (2)

(Ve de pàg. anterior)

Jaume I, a Santa Ponça. 116
vaixells hi varen desembarcar.

TEXT ANTIC

En lo rei de Mallorques, ab dos-cents cinquanta tro a trescents hòmens a cavall e ab quinze mília tro a vint mília hòmens de peu tenia establida tota la riba de la mar, del cap de Santa Ponça tro a un puig davant Peguera, que hi ha nom Andrajol, prop de la mola d'Andratx.

TRANSCRIPCIO

I el rei de Mallorca, amb dos-cents cinquanta fins a tres-cents homes a cavall i amb quinze mil fins a vint mil homes de peu tenia ocupada tota la riba de la mar, des del cap de Santa Ponça fins a un puig davant Peguera, que té per nom Andrajol, prop de la Mola d'Andratx.

El cronista ens dona aquí perfectament la situació i l'extensió de l'exèrcit del rei de Mallorca. Si ens hi fixam bé sembla una reproducció exacta de la Crònica de Jaume I, quan ens conta l'arribada a Santa Ponça. Pensem en la col·locació dels sarraïns.

Aquest ja és un text narratiu, on hi trobam uns personatges, uns fets (provocats per un conflicte), un lloc. L'única cosa que no hi veim és el temps; això és degut a que el narrador ja ho ha esmentat abans, ja que aquest text comença així: "E, en lo digmenge après següent, que fo lo vint-e-cinquè del dit mes de maig, en hora d'alba". Per tant la data (el temps) és ben concreta i detallada.

Descobreix per tu mateix aquest text indicant:

PERSONATGES:

CONFLICTE:

LLOC:

TEMPS:

Pels fragments que anam comentant podem veure que la crònica de Pere el Cerimoniós és la més històrica de les quatre, i la que conta les coses amb un caràcter

més oficial i. Ara bé no ens desperta tant l'interès com les altres que hem vist.

Tornem a veure un fragment molt curt, om podem donar-nos compte d'aquest estil històric i de la relació de sucesos, propi de la crònica de Pere el Cerimoniós.

TEXT ANTIC

Lo dilluns après, que fo lo vint-e-sisè dia del dit més de maig, aturam aquí mateix per reposar los cavalls del mal tret que havien passat en la mar, e replegam nostre estol e nostres companyes, e acordam sobre la manera que devíem tenir en los afers.

TRANSCRIPCIO

El dilluns després, que fou el dia vint-i-sis del dit mes de maig, ens aturarem aquí mateix per fer reposar els cavalls del mal camí que havien passat a la mar, i arplegarem el nostre estol i les nostres companyies, i acordarem sobre la manera que devíem tenir en els afers.

Com veim comença amb la data. Això es repeteix no sols aquí, sinó que el cronista ho fa cada vegada que ens conta nous sucesos. En realitat la forma en què està escrita aquesta crònica sembla la de unes memòries, on es va fent una relació dels fets més importants posats per ordre cronològic.

Tot el text gira en torn a tres verbs que ens indiquen quins són els fets:

—ATURAR-SE
—ARREPLEGAR
—ACORDAR

I l'entorn a aquests tres verbs gira tot el text. Les accions esdevenen una darrera l'altra, es a dir són quasi simultànies.

Cada una d'aquestes accions té el seu significat de cara als fets que vendran després.

—Aturar-se: Te l'objectiu de descansar (tant els homes com els cavalls) per a obtenir noves forces i ànims.

—Arreplegar: Reunir

l'exèrcit, per tal que no estigués dispersat i així poder comptar amb tot el conjunt d'homes, davant un possible atac.

—Acordar: Fer els preparatius, i així poder tenir una línia d'acció ben concreta.

El poble de Mallorca es meravellà molt d'aquesta venguda inesperada del Rei d'Aragó. Sis homes anaren a parlar amb el rei Pere el Cerimoniós, per tal que els explicàs l'ocupació de Mallorca feta d'aquella manera tan violenta, ja que ells no sabien de cap dany que li haguessin pogut fer. El Cerimoniós els contestà d'aquesta manera:

TEXT ANTIC

E nos diguem-los que açó faïem per tal com lo rei de Mallorques nos havia fets diverses greuges e molts desplaers després que nós començam a regnar tro al dia de hui.

TRANSCRIPCIO

I els diguérem que fèiem això ja que el rei de Mallorca ens havia fet diversos greuges i molts de disgusts després que nós començàrem a regnar fins el dia d'avui.

Es aquest el començament de les raons per les quals justificava la seva venguda i el procés duit a terme contra Jaume III.

Entre aquestes raons hi figuraven:

1. L'haver fet pactes amb

el rei de França i de Castella en contra seva.

2. Haver permès que al Rosselló circulàs moneda feta a Perpinyà semblant a la que corria a Barcelona, en contra dels acords pactats anteriorment.

3. Haver dit que no tenia res en "feu" del rei d'Aragó, sinó que ell era rei i príncep en el seu regne, de la mateixa manera que el rei En Pere ho era del seu.

Un dels savis li parlà del rei de Mallorca.

E parlà lo savi, e dix que el rei de Mallorques era llur senyor e que era rei; per què no venia a creure que ell haguessin fetes aïtals coses com nós los havíem dites. E en aquesta resposta no hi havia sinó nos l'infant En Pere e respòs-los per nos l'infant En Pere e dix que el fet del rei de Mallorques era tan connex al fet d'ells, que convenia que ells sabessen lo nostre dret e que no fossin negligents.

I parlà el savi i digué que el rei de Mallorca era el seu senyor i que era rei; perquè no podien creure que ell haguessin fet aquelles coses que nós els havíem dit. I en aquesta resposta no hi havia més que nós l'infant En Pere. I els respongué per nós l'infant En Pere i els digué que el fet del rei de Mallorca era tan conegut al fet d'ells, que convenia que ells sabessin el nostre dret i que no fossin negligents.

Que hi trobam aquí, en primer lloc?

La primera cosa que diu el savi és que el rei de Mallorca es el seu rei i senyor. Això ens dona a entendre l'acceptació i, fins i tot, l'estimació que la gent de Mallorca, sobretot aquells que vivien prop d'ell, sentien per ell. Es clar que pels habitants de Mallorca d'aquell temps no hi havia més rei que Jaume III. El Conqueridor havia disposat que Mallorca fos un regne independent i que es regís i autogovernàs per ell mateix. Aquella gent tenia les idees ben clares respecte a aquest punt.

El fragment continua dient-nos que de cap manera podien creure que Jaume de Mallorca haguessin fet aquelles coses. Es evident, ells no creuen els estranys; i més, quan aquests vénen per prendre's la seva terra i apoderar-se de tot.

La resposta que el dona Pere el Cerimoniós és molt poc convincent. Simplement es limita a dir-los que els fets ja són prou coneguts per tothom i que és el seu dret dur a terme el que està fent.

¿Com jutjariem l'actuació de Pere el Cerimoniós al llarg de tots aquests fragments?

Pere el Cerimoniós és aquell personatge ple d'ambició de poder i de venjança personal contra Jaume de Mallorca. Dos reis són ells que lluiten, i no hi ha volta de fulla sempre guanya el qui té més poder. En aquest cas fou Pere el Cerimoniós. Però també cal assenyalar

que Jaime III de Mallorca no tingué gens de mà esquerra. Si haguessin actuat d'una altra manera, per ventura les coses no li haguessin sortit tan esgarriades. No sols a ell sinó a tot el poble mallorquí.

Però, per desgràcia, sempre esdevé igual, la gent que no té culpa de res sempre paga les conseqüències.

QUESTIONS

¿Quin és el teu judici respecte a cada un dels dos reis?

¿Són justes les raons que exposa Pere el Cerimoniós per a condemnar al rei de Mallorca i apoderar-se de l'illa? Digueu el per què.

¿Es pot traslladar aquest fet a qualque moment històric dels nostres dies?

ACTIVITATS

1. Fer un resum dels fragments que hem comentat.

2. Cercar en un diccionari enciclopèdic cada un dels reis que hem citat, i ordenar-los cronològicament indicant el parantiu.

3. Comparar la forma com està escrit un text antic, amb la d'un text modern. Establir comparances i diferències.

4. Localitzar en un mapa de Mallorca el següents llocs: Santa Ponça, Mola d'Andratx.

LEXIC que pot presentar dificultat de comprensió:

REIALME.— Es sinònim de regne.

GREUGE.— Dany que es fa a una persona.

BIBLIOGRAFIA

CRONICA DE JAUME I. Volum I
Text per Josep Ma. de Casacuberta.
Col·lecció popular Barcino XII. BARCELONA 1.926

LES QUATRE GRANS CRONIQUE
Pròleg i notes de F. SOLDEVILA
Biblioteca Perenne. Editorial selecta. BARCELONA 1971

LES QUATRE GRANS CRONIQUE
Manuel de Montoliu. Editorial ALPHA.
BARCELONA 1959

JAUME EL CONQUERIDOR
Manira Novell.
Edicions Proa. BARCELONA 1976

GRAN ENCICLOPEDIA CATALANA. BARCELONA.

LITERATURA CATALANA
Albert Vils Lusilla.
Col·lecció Quaderns. Edicions del Mall.

BARCELONA 1977.

LITERATURA CATALANA MEDIEVAL
Martí de Riquer. Ajuntament de Barcelona 1972

HISTORIA DE MALLORCA
Pere Xamena Fiol. MALLORCA 1978

SOCIETAT ARQUEOLOGICA LUL·LIANA. Tom X

HISTORIA DE MALLORCA CONTADA PELS POETES
Josep M. Llompart. Editorial Moll.
PALMA DE MALLORCA 1963

CRONICA DE RAMON MUNTANER.
Versió íntegra en català actual.
Editorial Selecta. BARCELONA 1977 (2 volums)

CRONICA DE RAMON MUNTANER
Introducció de Joan Fuster.
Alianza Editorial. MADRID 1970

LLEGIU



"PISSARRA"

Butlletí Sindical del STEI

A TOTS ELS MESTRES ESTATALS AFECTATS PELS DESCOMPTES DEL M.E.

VOS NOTIFICAM QUE TOTS ELS QUE TENIEN O TENEN INTERES EN POSAR EL CONTENCIOS-ADMINISTRATIU QUE NO HO POGUEREN FER A FINALS DE JUNY, QUE ENCARA HI SON A TEMPS. ES POSIN EN CONTACTE AMB EL STEI I ALLA VOS INFORMARAN.